

Musikdidaktik

En dialogisk musikdidaktik

Finn Holst

© 2026

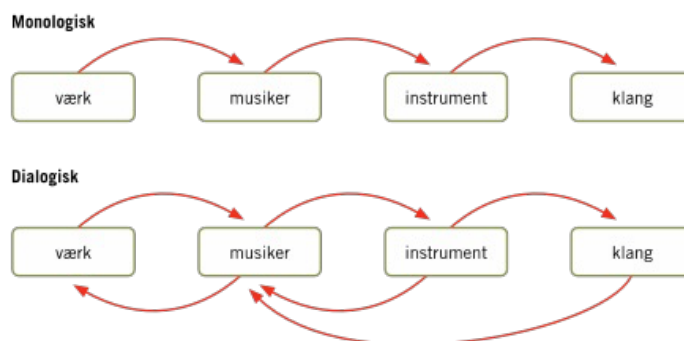
Kapitel 2

Dialogisk Musikdidaktik

Min begrundelse for at formulere en dialogisk musikdidaktik er forståelsen af musikalsk praksis som dialogisk.

Interaktionen mellem undervisning og læring i musik foregår ikke kun som en sproglig handling, men også som en musikalsk handling.

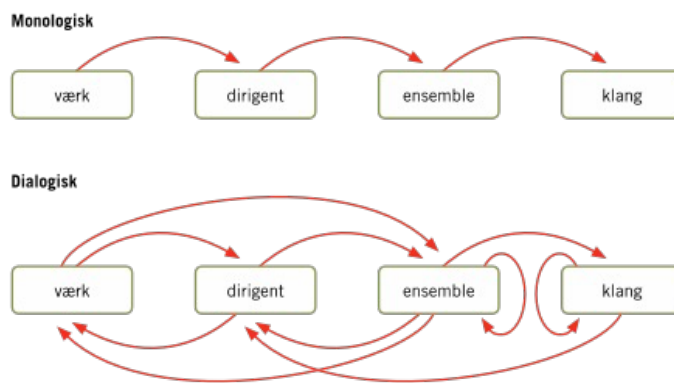
Andreas Doerne (2006) konkluderer, at musikalsk praksis, må forstås som dialogisk, og at en alsidig musikundervisning må bygge på en dialogisk interaktion. Ikke blot mellem lærer og elev og mellem elever, men også mellem elev, musik og instrument.

FIGUR 2.2. Monologisk og dialogisk musiceren.

Der ligger i den dialogiske form et opgør med dirigenten som taktstoksvingende domptør. Dette opgør åbner for en rolle, hvad angår musikledelse, som i højere grad handler om at etablere det ensemblemæssige fællesskab og det dialogiske rum som resonansrum.

Gennem klang, gestik og sprog indgår deltagerne i et ensemble i en interaktion og udveksling af deres perspektiv på betydning, fortolkning og udtryk – som en interaktion mellem flere musikalske stemmer (dialogisk flerstemmighed / polyfoni).

MUSIK_{s34}
DIDAKTIK

FIGUR 2.3. Monologisk og dialogisk musiceren i ensemble.

Resonans

Socialforskeren Hartmut Rosa har introduceret begrebet resonans (Rosa 2016), som udtryk for et subjekt-verden-forhold, hvor subjektet og verden gensidigt berører og transformerer hinanden. Resonans er ikke et ekko, men derimod et svarforhold, som forudsætter, at begge sider taler med egen stemme - altså et dialogisk forhold.

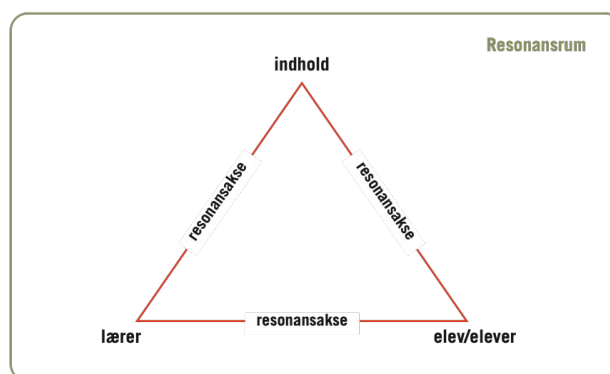
MUSIK_{s35}
DIDAKTIK

Resonanstrekanter beskriver resonans i den didaktiske situation – med funktionerne lærer, elev/elever, indhold og resonansakser herimellem, som udgør dialogiske relationer (Rosa og Endres 2017).

MUSIK_{s36}
DIDAKTIK

Det handler om at bevæge og blive bevæget – svarforhold er kernen i resonansrelationer. Gennem handling i fællesskab udformer jeg verden, og den udformede verden virker tilbage på mig. Der er ikke blot tale om en (dobbel) åbning, men også et (dobbel) svarforhold. Dermed præciserer resonansbegrebet den dialogiske interaktion som et dialogisk dannelsespotential.

MUSIK_{s37}
DIDAKTIK

FIGUR 2.4. Resonanstrekanter.

Monologisk versus dialogisk undervisning

Det er et velkendt, grundlæggende problem, som blev diagnosticeret af forskere helt tilbage i 1950'erne, fx af tyske Martin Wagenschein (1956) og amerikanske Jerome Bruner (1915-2016) i 1960 (Bruner 1970) (se Laursen 2020), at den monologiske og overhøringsprægede undervisningsform kun fører til overfladelæring.

MUSIKS25
DIDAKTIK

Generelt betegnes denne form som IRE: læreren initierer, eleven responderer, læreren evaluerer. Læring reduceres til operant betingning (behaviorisme) eller forveksles slet og ret med evaluering. Trods de åbenbare problemer ved denne form for undervisning er den i dag almindeligt brugt - også i musikundervisning.

Overfor en monologisk interaktion – og som opgør hermed – står en dialogisk interaktion. Dialogisk undervisning kan kort karakteriseres ved:

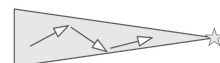
- dialogisk kommunikation
- flerstemmighed / polyfoni (forskellige udtryk, forståelser og perspektiver)
- fællesskab med gensidig social støtte

Dialogisk kommunikation

Et eksempel på dialogisk kommunikation er Nystrands teori om 'autentiske spørgsmål', som åbner for elevernes aktive deltagelse som en ressource.

MUSIKS27
DIDAKTIK

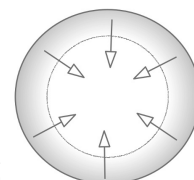
Lukkede spørgsmål er spørgsmål med et rigtigt eller forkert svar, og interaktionen er et IRE-forløb, hvor læreren stiller et spørgsmål, som der forventes et bestemt svar på (fx hvad er to plus to?). Det er en monologisk proces.

Åbne spørgsmål er spørgsmål, som ikke har på forhånd givne, autoritative svar, men lægger op til elevens refleksion og en aktiv proces i form af aktivt undersøgende og eksperimenterende læring.

Autentiske spørgsmål (eller *dialogiske spørgsmål*) er

- 1) åbne spørgsmål med flere svarmuligheder, med
- 2) optag hvor læreren indoptager elevernes ytringer, respons og bidrag i den videre proces, og
- 3) høj værdsætning i form af, at læreren udviser anerkendelse overfor elevernes ytringer og bidrag.

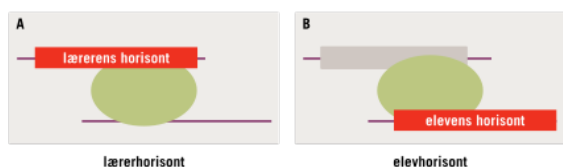
NB: Dialogisk kommunikation kan være både sproglig og musikalsk!

Den dialogiske position

I den musikdidaktiske interaktion, forstået som et dialogisk forhold, er undervisningen repræsenteret ved lærerens stemme, og læring er repræsenteret ved elevens stemme/elevernes stemmer.

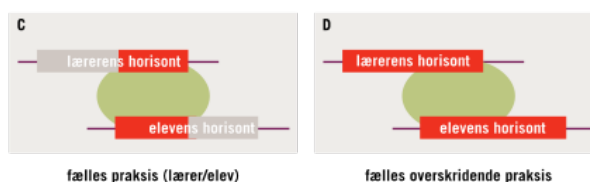
Disse stemmer er forankret i hver deres perspektiver og forståelseshorisonter.

Fire positioner (A, B, C, D) for relationen mellem disse forståelseshorisonter:

FIGUR 2.5. Basisfagsdidaktik og etnodidaktik.

MUSIKS38
DIDAKTIK

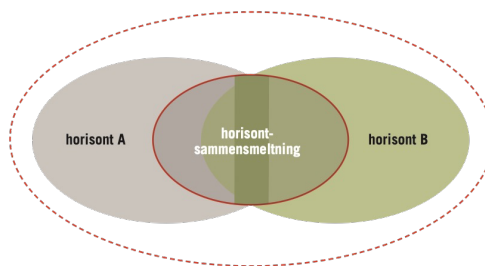
FIGUR 2.6. Møde og fælles overskridelse.

Det dobbelte hermeneutiske perspektiv (position D), udgår fra midterfeltet som en gensidig horisontudvidelse ('horisontsammensmeltning' / Gadamer), og anerkender spørgsmålet om meningsfuldhed i et elevperspektiv.

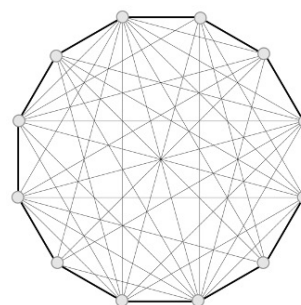
- Med Dysthe / Bahktin forstås det dialogiske som flerstemmighed. Læring og meningsskabelse opstår i et socialt og kulturelt samspil mellem stemmer, perspektiver og udtryk.

- Med Doerne forstås musik dialogisk som et handlingsfelt, hvor kommunikation udfoldes gennem lyd, gestik, rytme og timing hvor musikken, instrumentet, medmusikanterne og lytterne alle fungerer som aktive samtalepartnere.

- Med Rosa kan dette også ses som et resonansforhold som forudsætter, at begge sider taler med egen stemme i et dobbelt svarforhold.

MUSIKS39
DIDAKTIK

Dialog, flerstemmighed og musik.

Olga Dysthe er kendt for begrebet 'det flerstemmeige klasserum'. Hendes dialogiske forståelse knytter flerstemmighed til Bakhtins *dialogisme*, som bygger på den grundlæggende antagelse, at mening opstår i mødet mellem stemmer og perspektiver.

Dysthe forstår, med dette afsæt, læring og kommunikation som processer, hvor mening skabes gennem samspillet mellem forskellige stemmer. Læring og meningsskabelse opstår i et socialt og kulturelt samspil mellem stemmer, perspektiver og udtryk.

Andreas Doerne (2006) præciserer den dialogiske forståelse i forhold til musik: Musik er ikke blot et æstetisk objekt, men et sociokulturelt handlingsfelt, hvor kommunikation udfoldes dialogisk gennem lyd, gestik, rytme og timing. At musicere er at træde ind i et kommunikativt rum, hvor musikken, instrumentet, medmusikanterne og lytterne alle fungerer som aktive musikalske samtalepartnere.